

Kitagolás? -intézménytelenítés- átalakítás

Pordán Ákos

Kézenfogva Alapítvány, ügyvezető

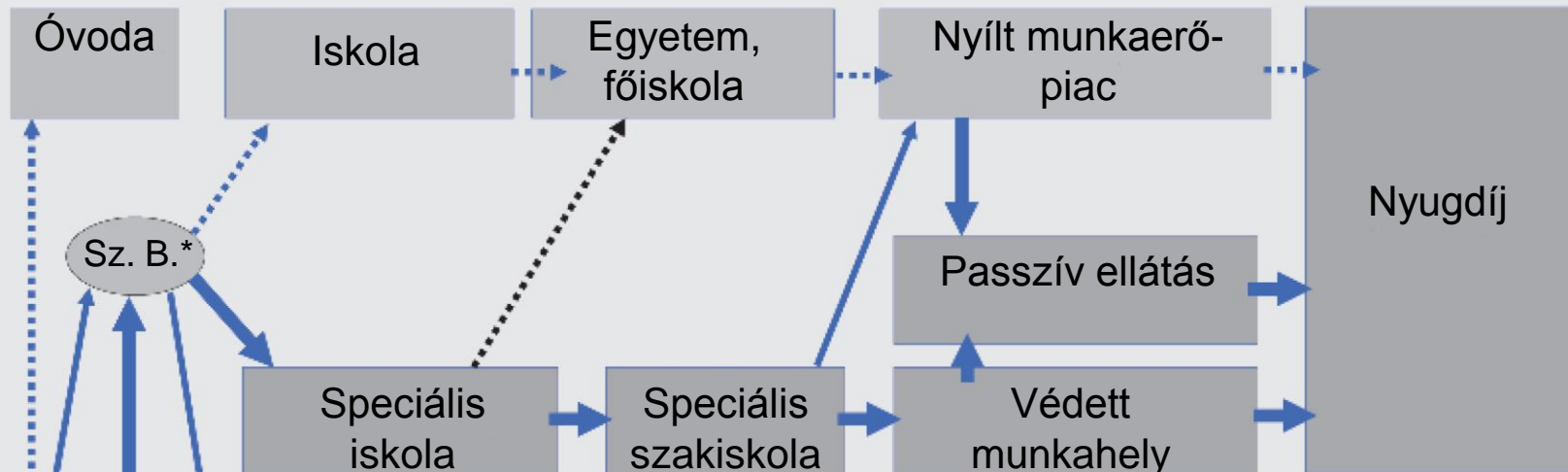
KÉZENFOGVA

ALAPÍTVÁNY

Fogyatékos ember életútjai (hagyományos rendszer)

Teljes bevonódás

Családi élet

Elszigetelt családi élet

Bentlakásos intézet

Idősek otthona

Születés

7 év

14 év

18 év

65 év

Kirekesztés

Jellemzők:

Felmérés, vizsgálat:

- Orvosi alapú
- Egyszer 7 éves korban
- Megváltoztathatatlan

Döntéshozatal:

- Orvosi diagnózis alapján
- Szakemberek döntenek

Szolgáltatásnyújtás:

- Specializált intézményekben
- Fogyatékosügyei specialistákkal
- Orvosi megközelítés

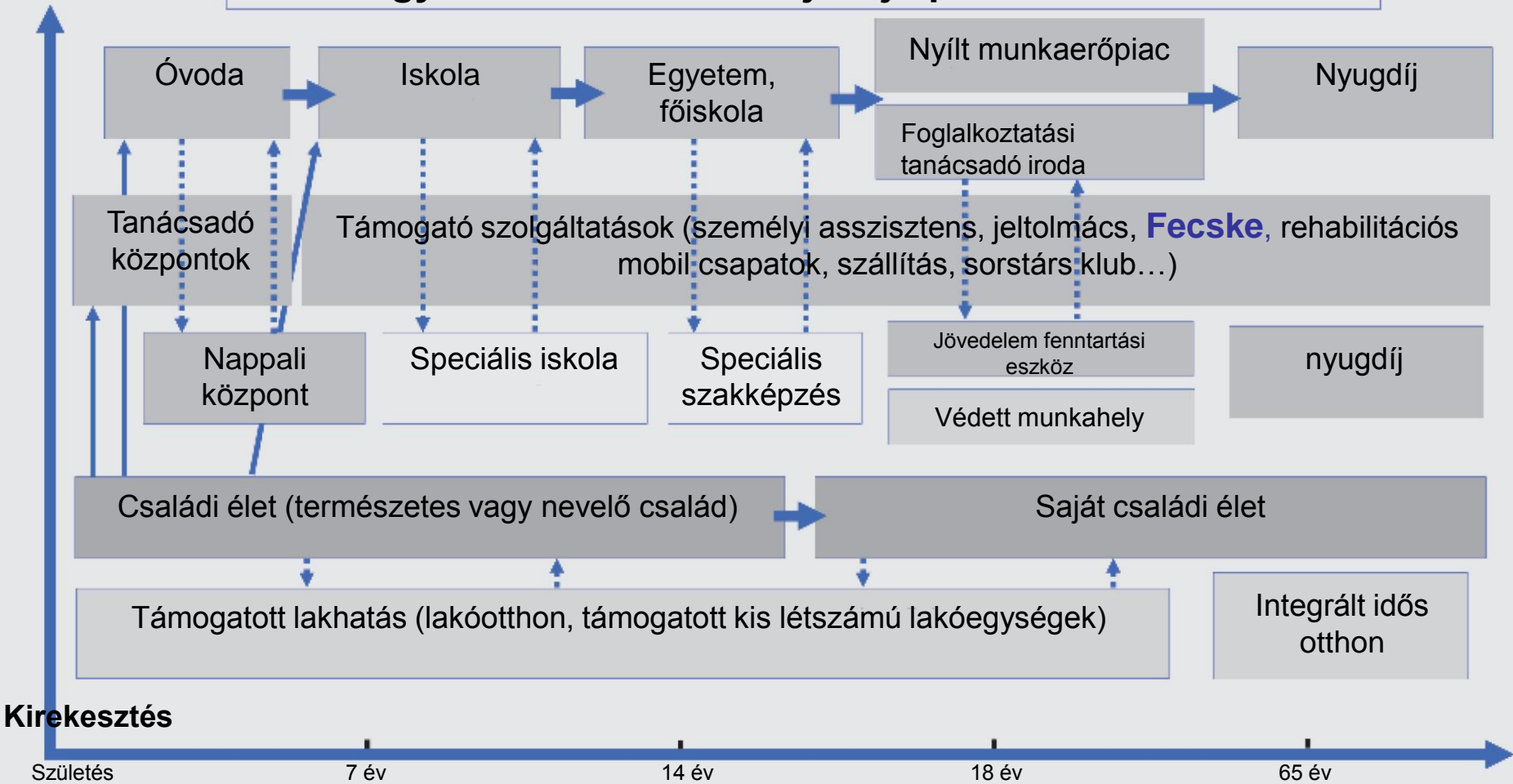
Pénzbeli ellátások

- Hosszútávú, alacsony szintű jövedelem helyettesítő
- kategorizált

* Sz. B.: szakértői bizottság

Teljes bevonódás

Fogyatékos ember életútjai új típusú rendszerben

Kirekesztés

Születés

7 év

14 év

18 év

65 év

Az új rendszer jellemzői:

Felmérés, vizsgálat:

- Folyamatosan
- Interdiszciplináris
- Kívánságra, környezeti és személyes tényezőkre épít

Döntéshozatal:

- Szükségletfelmérésen alapul
- Személyes döntés és választás
- Egyenlő esélyek

Szolgáltatásnyújtás:

- Mindenki számára elérhető szolgáltatásokban
- Személyes asszisztencia
- Holisztikus megközelítés

Pénzbeli ellátások:

- Személyes szükségékhöz igazodó
- Részvételre ösztönző

KÉZENFOGVA

ALAPÍTVÁNY

Intézménytelenítés-átalakítás

- Nem csak a nagy létszámú bentlakásos intézmények decentralizálását (intézményi ellátottak), hanem a lakóhelyhez közeli ellátások (családban élők) kialakítását is jelenti
- Kettős megközelítés - twinning approach (2001-2002-támogató szolgálatok és lakóotthoni pályázat, de nem volt közöttük kapcsolat)

Előzmények - a hazai szabályozásról

- '80-as évek közepe
- 1998 „A fogyatékos személyek számára tartós bentlakás nyújtó intézményeket fokozatosan, de legkésőbb 2010. január 1-jéig át kell alakítani oly módon, hogy az önálló életvitelre személyi segítséggel képes fogyatékos személyek ellátása kisközösséget befogadó lakóotthonban történjen, továbbá az arra rászoruló súlyos fogyatékos személyek számára humanizált, modernizált intézményi ellátást kell biztosítani.”
  - kétféle szakmapolitikai irány
  - **1998-2006: elszalasztott lehetőségek: 20 mrd nem innovatív felhasználás**

A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény

VÁLTOZÁS - Európai Unió a Bizottság közleménye

COM(2007)738: A fogyatékos személyek helyzete a kibővült Európai Unióban: az Európai akcióterv 2008-2009

„A közösségi alapú szolgáltatások jobb lehetőséget nyújtanak a független életvitelre, mint az intézményi ellátás.”

közösségi alapú szolgáltatások és a kitagolás kutatása

- Included in Society (korábbi anyag)
- Kitagolás és közösség élet: kimenetek és költségek
- www.disability-europe.net

Az ENSZ Egyezményről 2006-2007

19. cikk: Önálló életvitel és a közösségbe **(társadalom-integrált élet!)** való befogadás

egyenlő jog

- a közösségben való élethez
- és a szabad döntéshez

a lakóhely (hol és kivel) megválasztása,

többféle otthoni, intézményi és egyéb közösségi támogató
szolgálat,

személyes segítség a közösségben éléshez és a közösségbe történő
beilleszkedéshez, a közösségtől való elszigetelődés és
kirekesztődés megelőzéséhez;

a mindenki számára nyújtott közösségi szolgáltatások és
létesítmények azonos alapon hozzáférhetőek a
fogyatékossgal élő személyek számára is, és igényeikhez
igazítottak.

az új Országos Fogyatékosügyi Programról szóló 10/2006.(II.16.) OGY
határozat

1062/2007. (VIII. 7.) Korm. határozat
az új Országos Fogyatékosügyi Program végrehajtásának 2007-2010. évekre
vonatkozó középtávú intézkedési tervéről

meg kell vizsgálni

- jogszabályi, szakmai, tárgyi, anyagi feltételeket

a program térjen ki

- a felszabaduló épületek újrahasznosítására (pl. a komplex rehabilitáció intézményeiként)
- a szükséges átalakításokra (épületek rekonstrukciója)
- a szolgáltatások feltételeinek javítására és bővítésére
- a gondozási módszerek korszerűsítésére

VÁLTOZÁS - a hazai szabályozásról

szociális igazgatásról és a szociális szolgáltatásokról szóló 1993. III. törvény szövege: 2011. január 1-jét követően fogyatékos személyek ápolást-gondozást nyújtó intézményi ellátása céljából új férőhelyet csak lakóotthoni formában lehet létrehozni.”

Hol vannak a rehabilitációs intézmények? Mi van az intenzív gondozási szükségletű emberekkel?

A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény 2010. május 1-től hatályos szövege:

- 2013. december 31-ig legalább 1500 fogyatékos és pszichiátriai beteg személynek ellátást nyújtó intézményi férőhely kiváltásához kell biztosítani pénzügyi forrást
- 2010. december 31-ig az Országgyűlés ütemtervet fogad el a kötelezettek és a végrehajtás határidejének rögzítésével
- figyelemmel kell lenni az ENSZ Egyezmény 19. cikkére

Stratégiai dilemmák

- az „intézményi kultúra, tömbkezelés” vö. normalizáció
- közösségi alapú szolgáltatás mindenkinek vagy a fogyatékoság súlyosságának mértéke szerint differenciáltan
- célcsoport: fogyatékos személyek (ide értve a pszichoszociális fogyatékosággal élőket is) - ?
- ápoló-gondozó otthonok és rehabilitációs intézmények (pszichiátriai emberekkel együtt)
  - 22 200 fő – max. 6M Ft/új férőhely – 132Mrd Ft (vö.: 10Mrd Ft)

Az új stratégia néhány eleme

- Magyar hagyományokra való építés (kormányzat korábbi törekvései 2000-2002, Fészek program-Kézenfogva Alapítvány 1997-2002), kitagolás szakmai eredményei az önkormányzati intézmények oldaláról
- Lakhatás, szabadidő és foglalkoztatás területi szétválasztása (totális jellemző megszüntetése)
- Lakhatási szolgáltatások (community based settings- supported housing, living) kiépítése
  - lakhatás fizikai biztosítása 1-12 fő részére
- Egyéni bánásmód a „tömbkezelés helyett”
- Tervszerű, rendszerszemléletű munka a gondozásban (tervezés-HGCS, EFT, cselekvés, értékelés (POS), javított cselekvés)
- Nem intézmény bezárás, hanem átalakítás!
- Bentlakásos intézmények új jövő képe: arccal az alapellátás felé, komplex területi alapon nyújtott szolgáltatásnyújtás **ÁTALAKÍTÁS**
- Komplex szakmai támogatás-Közép-Kelet Európai együttműködésben

Az átalakítás feltételei

- közösségi alapú szolgáltatások „létezése”, támogatott lakhatás
- vita a stratégiáról
- átalakítási programirányító munkacsoport + módszertani konzorcium
- modell-kísérlet (első és második csoport, többiek)
- intézményi szintű átalakítási koncepció figyelemmel más koncepciókra
- felkészítés – képzések (MINDEN érintett részére)
- felmérések:
  - fogyatékos személyek jellemzői
  - a létező megállapodások időtartama, jogkövetkezmények
  - közösségi alapú szolgáltatásokra való igény és a jelenlegi ellátórendszer kapacitása
  - jelenlegi ingatlanok tulajdoni helyzete, műszaki állapota, műemléki státusza
  - az intézmények hosszú távra vállalt kötelezettségei
  - a fenntartói kötelezettségek

Egy lehetséges sorrend

- az átalakításban érdekelték keret-megállapodása
- Szakmai Irányító Testület felállítása
- megállapodás a lakókkal (jogi képviselőkkel)
- megállapodás a munkavállalókkal
- Képzések, felkészítések lebonyolítása
- egyéni fejlesztési tervek módosítása
- kiköltözés sorrendjének meghatározása
- infrastrukturális beruházás
- tényleges kiköltözés és az új szolgáltatások indítása
- a folyamatos értékelés, visszacsatolás

Hogyan csinálják a környéken?

- Csehország-Jan Pfeiffer
- Szakmai felkészülés 2 évig-Európai Szociális Alap 30 intézmény
- Két év felkészülés után pályázat
- Együttműködési lehetőségek: V4-k, Lumos Foundation

KÉZENFOGVA

ALAPÍTVÁNY

Ellenérdekeltség

Drága

- Nemcsak pénzügyi szemléletet kell figyelembe venni, hanem az életminőségi kritériumokat is (SIS, POS)
- Nem 12 fős lakóotthon kontra 150 fős bentlakásos intézmény a kérdés
- Két 150 főt ellátó rendszert kellene összehasonlítani (lakók gondozási összetétele igazodjon a teljes populációéhoz: 65 % alacsony gondozási szükségletű, 25 % közepes, 10 % súlyos) hagyományos-átalakított rendszer)

KÉZENFOGVA

ALAPÍTVÁNY

Ellenérdekeltség

Mi ne tegyünk?

- Csak ápoló-gondozó otthon átalakítása
- Rész átalakítások

Kézenfogva Alapítvány, mint módszertani központ

Előzmények:

- Fészek program 1997-2002
- Akkreditált képzések a közösségre alapozott ellátásokkal kapcsolatban 2001 óta
- Kutatások: Tolerance or acceptance 2002, Súlyosan, halmozottan fogyatékos emberek életkörülményeiről 2002, Amit tudunk, amit nem, 2008

Kézenfogva Alapítvány, mint módszertani központ

Előzmények:

- Szakmai anyag az átalakításról 2008
- Nemzetközi kapcsolatok: EASPD-Lumos Alapítvány, Arduin, csehországi tapasztalatok-Jan Pfeiffer
- Hazai kapcsolatok: módszertani hálózat 2006 óta, stratégiai együttműködés FSZK, SZMI-NCSSZI, Országos Fogyatékoságügyi Munkacsoport

További információk

<http://www.disability-europe.net>

- <http://www.disability-europe.net/en/themes/Independent%20living>

<http://www.fogyatekosugy.hu>

- <http://www.fogyatekosugy.hu/main.php?folderID=21341>

<http://tasz.hu>

- <http://tasz.hu/intezet-helyett>

Hasznos tanulmányok

A kastélyokban működő felnőtt fogyatékos bentlakásos intézmények kiváltása lakóotthonokkal – gazdaságossági számítások. GKI, Bp. 2007.

Szakértői anyag a fogyatékos emberek számára tartós bentlakást nyújtó intézményrendszer átalakításához. SZMM – Kézenfogva Alapítvány, Bp. 2008.

Verdes Tamás – Tóth Marcell: A per tárgya. TASZ, Bp. 2008.

Verdes Tamás: „A ház az intézet tulajdona” (Esély, 2009/4)

Az intézeti gondozásról a közösségi alapú gondozásra történő átállással foglalkozó Ad Hoc Szakértői Csoport jelentése. Európai Bizottság, Brüsszel, 2009.

Bugarszki Zsolt – Eszik Orsolya – Soltész Ágnes – Sziklai István: „Egy lépés előre, kettő hátra” A nagy létszámú intézmények kitagolása és az önálló életvitel támogatása Magyarországon, az Európai Unió strukturális alapjainak felhasználásával. Soteria Alapítvány – ELTE TÁTK, Bp. 2009-2010.

Stratégia a közösségi alapú szociális szolgáltatások biztosítására és a nagy létszámú, bentlakásos szociális intézmények átalakítására. SZMM, Bp. 2010.

**Köszönöm a figyelmet és jó
étvágyat!**

pordan.akos@kezenfogva.hu